

egykori vásártereket, úgy a hetipiacok helyének és szerepének időbeli változását is, különösen a fazekas-, a búza-, a hal-, vagy a gyümölcs piac esetében. A hetivásárokn dolgozó iparosok, mint például a bognárok, kádárok, fazekasok, rézművesek, szítások, csizmadiák, kalaposok, kékfestők, szűcsök, szűrszabók, tarisznyások, késesek, rövid-árusok, piperecikkesek, bazárosok, valamint a hentesek és pékek külön sorokban árusították termékeiket. Az iparossággal kapcsolatban szemléletes leírást olvashatunk a külvárosok népi építészetéről, a jobbára iparosok által lakott utcásorokról, a Palotaváros vagy Rác utca sajátos városképi hangulatáról, továbbá a Palotavárosi skanzenről, amely építészeti emlékeiben őrzi a jellegzetes iparosházak épülettípusát.

Jelentős néprajzi témakört képvisel az iparosok védőszentjeinek folklórvonatkozású vizsgálata. Elsőként a Szent Sebestyén-kultusz egyházi emléktárgyainak számbavételét és körmenetének leírását nyújtja Lukács László, majd Szent Domát tiszteletét követi végig az egész megyére kiterjedően, valamint a Szent Vendel-kultusz emlékanyagát sorakoztatja fel a Felsővárosban álló képoszlop, az 1870-es templomi zászló és az egyházi énekek, imádságok révén. Székesfehérváron különösen jelentős Szent István emlékezete, amit minden évben a fejereklyével végzett Szent István napi körmenet, és ahhoz tartozó liturgikus szövegek népszerűsége is bizonyít. A kultusz máig ható jelentőségét mutatják a megye számos településén állított Szent István-szobrok.

A város néprajzának sokoldalúságáról tanúskodik a népszokások bemutatása. Elsőként a XVIII. századi téli népszokások írott forrásokban fennmaradt szövegével ismerkedhetünk meg a betlehemezés és a háromkirály-járás témakörében, melyet 1767-ben a székesfehérvári jezsuita gimnázium diákjai mutattak be magyar nyelven. A továbbiakban a Luca-kalendárium és jóslás, majd a karácsonyi népszokások keretében a máig

gyakorolt betlehemezés, a karácsonyfa-állítás, az István és János napi ünneplés leírása kapott helyet. Hasonlóképpen részletes a farsangi népszokások ismertetése: az alkoskodó népszokások, a multságok sorában a nagybögő-temetés, valamint a tuskóhúzás és lakodalmi tyúkverés.

A kötet zárófejezetét a Szent István Király Múzeum néprajzi kincseiből nyújtott válogatás képviseli, mint például a kádár-cégér, egy 1802-es csizmadiakorsó, a molnár-céh 1817-ből származó privilégiumlevele, kelengyeládák, móringlevelek és spanyolozott pásztorfaragások. Ezt követően a székesfehérvári múzeum néprajzi állandó kiállításának ismertetése, valamint Bátky Zsigmondról, Székesfehérvár és Kelet-Dunántúl első néprajzkutatójáról szóló megemlékezés alkotja a muzeológiai vonatkozású zárófejezetet. A terjedelmes munkát kerekén 400 színes és fekete-fehér kép illusztrálja, és egyben dokumentálja, páratlanul gazdag ismeretet nyújtva Székesfehérvár néprajzáról.

(Lukács László: Székesfehérvár néprajzi értékei. A Szent István Király Múzeum Közleményei 58. Székesfehérvár, 2019. 415 oldal)

Selmeczi Kovács Attila

A JÁSZSÁG ÚJ ÉVKÖNYVE

Immár 26. alkalommal jelent meg a *Jászsági évkönyv*, az 1993. évi első kötet közreadása óta, amely az eltelt negyedszázad alatt minden évben kiadásra került. A periodikák esetében ez egyáltalán nem olyan természetes, mert sokféle nehézséget, akadályt kell elhárítani az időbeli és rendszeres megjelentetéshez. A Jászföldön hasonlóképpen jó példa erre a *Redemptio* című folyóirat, amelynek 2019-ben ugyancsak a 26. évfolyama látott napvilágot, mégpedig az eltelt negyedszázad alatt minden második hónapban menetrendszerű pontossággal. Az alapítványi gondozásban megjelenő kiad-

ványok folyamatossága annak a széles körű társadalmi összefogásnak is köszönhető, amely oly jellemző a jászokra.

A jelen kötet a korábbiakhoz hasonló tematikai rendben mutatja be az adott esztendő legfontosabb kulturális rendezvényeit, programjait, a megvalósult eredményeket. A *Művészet* rovatban a Berényi Műhely mestere, Buna Konstantin munkásságáról emlékeznek meg munkatársai, tanítványai, továbbá egy másik jászberényi nevezetesség, Hamza D. Ákos festményeinek budapesti, a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban rendezett kiállításán elhangzott megnyitóbeszéd szövegét olvashatjuk. Sajátos helytörténeti jelentőséggel rendelkezik Bercsényi Tibor iparművész, színházi díszlettervező karikatúragyűjteménye a jászberényi vécserkészek 1930-as évekbeli naplójából, majd a jász hímmzéssel és a jász kürt faragványaival foglalkozó írások következnek.

A *História* rovat első terjedelmes tanulmánya Bagi Gábor tollából a magyar hadifoglyok és a hadifogság kutatásának nehézségeiről, ellentmondásairól ad számot, Csikós Gábor pedig a jászszentandrásiak kétféle emlékezetét tárja elénk 1944–45-ről a helytörténeti dolgozatok és a levéltári források összevetése alapján. Papp Izabella a családkutató klubok vezetőjével, Ari Ilnával készített beszélgetését adta közre, Töröcsik István pedig *Honnan jöhettek a berényi jászok?* című dolgozata járul hozzá az eredetkutatáshoz.

Az *Oktatás és társadalom* rovatban elsőként a Csányi Alapítványnak a jászági tehetséggondozásban betöltött szerepéről, majd egy kérdőíves felmérés a jászberényi fiatalok és a város kapcsolatáról, továbbá a hazai közoktatásban az 1868-as általános tankötelezettségi törvény jelentőségéről és

alkalmazásának viszontagságairól kapunk tanulságos képet.

A továbbiakban a *Gazdaság és társadalom*, valamint a *Sport és mozgáskultúra* rovatok változatos témaköreivel foglalkozó cikkek sorakoznak, utalva az évi aktualitásokra is.

Az *Örökség* rovat első cikke 1848/49 jászági emlékeiből nyújt képes gyűjteményt Bugyi Gábor, Fodor István Ferenc és Nagy Dezsőné gondozásában, majd a Turi István biológiai emlékversenyéről, a Jász-Faragó család őseinek eredeti nevééről, továbbá a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság 25 évéről, valamint a jászági madárlesről olvashatunk beszámolókat.

A kötetet a könyv- és filmismertetések sora zárja: egy XVIII. századi jászági önéletrírásról, a jászberényi ferencesekről, a táncművész és koreográfus témáról, valamint az új kiadványokról és az internetes elérhetőségekről.

(Jászági évkönyv 2019. Felelős szerkesztő: Pethő László. Jászági Évkönyv Alapítvány, Jászberény, 2019. 283 oldal)

Selmecci Kovács Attila

SÁRKERESZTES ÉVEZREDEI

A középkori nevén Köröosztös, a mai Sárkeresztes történetét bemutató könyv nem csak a falumonográfiáknál már-már hagyományosnak is nevezhető nyomdai kivitelétől különbözik a nem szokványos szerkesztési megoldásokkal (például minden fejezet külön színcsíkot kapott az oldalakon, a tördélés változatos oldaltükröket eredményezett), hanem a tartalom, a feldolgozottság mértéke és minősége is kiemelkedő jelentőségűvé teszi ezt a kötetet.

A szerző, Szűcs Tamás éveken át végzett kutatásokat levéltárakban, könyvtárakban, felgyűjtötte a település lakói emlékezetében megőrződött/továbbhagyományozódott történeteket, s számos archív fényképet, amelyek a könyvet lapozgatókat mintegy

